18). Apskritai, kaip visada gausi osteologinė medžiaga iš kasinėjimų Vilniuje ženkliai papildo duomenis apie įvairių socialinių sluoksnių vilniečių (Antakalnio g. – eilinių gyventojų, Liejyklos g. – aukštesniojo sluoksnio) bioarcheologiją.

Preliminary results of anthropological data analysis from archaeological excavations in 2013

After the 2013 excavation season, the VU MF studied the remains of several hundred individuals from inhumations and cremations at 22 objects. Visual sex and age diagnostics were conducted on the documented remains from the burials in accordance with universally accepted methods, the pathology and condition of the teeth were evaluated in detail, the data being entered into special osteological and dental condition forms and the material being photographed. A group identification of destroyed burials was made during the determination of the minimum number of individuals, their possible sex and age, and their pathologies. Broader summarisations would be the subject of separate studies that combine material from previous years' investigations. Nevertheless interesting finds that attest to complex funeral rites (cremations together with parts of sacrificial animals and abundant grave goods) and the changes in them (both inhumations and cremations) should be noted from Viešvilė III and Žemaičių Kalvarija Žvizdras Hill Cemeteries. The investigations of Modern Age burials should be noted: Aukštelkė church crypts (identification of the founder's remains), remote consequences of a complicated leg trauma (Gaiciūnai Cemetery, grave 10 – atrophy of the leg bones), complicated, still healing multiple fractures, which probably caused the individual's death several weeks after the trauma (Vilnius, Antakalnio St. 25, grave 72), the traumas, which became the cause of death, of WWII soldiers (Jakai, Vadai Forest), a case of tertiary syphilis from Rakaučizna (rarely encountered in rural material), a case of gout from Liejyklos St. 4, Vilnius (grave 18). In general, the abundant osteological material from Vilnius excavations has, as usual, supplemented the data about the bioarchaeology of Vilnius residents of various social strata (Antakalnio St. 25 – ordinary inhabitants, Liejyklos St. 4 – higher stratum).

Jūratė Paškonytė,
Linas Daugnora,
Birutė Salatkienė

Preliminarūs Kurtuvėnų dvaro archeozoologinės medžiagos tyrimai (1995–1998 metai)

2012–2013 m. buvo atlikta archeozoologinės medžiagos iš Kurtuvėnų dvaro archeologinių kasinėjimų 1995 ir 1998 m. osteologinė analizė. Remiantis istoriniais šaltiniais, Kurtuvėnų dvaras yra vienas seniausių dvarų Lietuvoje. Rašytiniuose šaltiniuose valda pirmąkart paminėta 1498 m., kai bajoras Mikalojus Jaugėlavičius dovanojo bažnyčiai kaimą su 6 gyventojais. Dvaras klestėjo apie 500 metų. 1940 m. dvaras buvo nacionalizuotas. Tarybiniu laikotarpiu buvusi dvarvietė priklausė Bubių tarybiniam ūkiui. Paskutiniame XX a. dešimtmetyje ją ėmė tvarkyti Kurtuvėnų regioninio parko administracija. Pastaroji vieną apgriuvusi pas-

tatą – oficiną – nusprendė atstatyti ir įsikurti joje. 1995 m. archeologinių tyrimų metu buvo ieškoma oficinos pamatų kasant šurfus, o prieš pradedant statybas ištirtas būsimo namo vidus, ribojamas pamatų, ir viena perkasa prie R sienos, išorinėje jos pusėje, kur įrengtas kanalizacijos šulinys. Iš viso ištirtas 157 m^2 dvarvietės plotas. Radiniai datuojami XVI–XIX a. (*ATL 1994 ir 1995 metais*, V., 1996, p. 204–208). 1998 m. buvo numatyta baigti oficinos rekonstrukciją. Reikėjo nutiesti telefono kabelį, įrengti kanalizaciją ir nutiesti elektros kabelį nuo skydinės, kuri įrengta už 100 m į P nuo oficinos iki svirno R galo. Buvo ištirtas 375 m^2 plotas (*ATL 1998 metais*, V., 1999, p. 375–382).

Perkasa 12 (1995 m. tyrimai). Iš 41 kaulo ir jo fragmentų aviai priskirtas 1, ožkai – 1, aviai / ožkai – 4 (MIS – 2), galvijui – 13 (MIS – 3), atrajotojams – 6 (MIS – 3), kiaulei / šernui – 1, kiaulei – 6 (MIS – 2), mėsėdžiui ir paukščiui – po 1. Nenustatyti 8 kapoti kaulų fragmentai. Vieno atrajotojo slankstelio diskai atitrūkę, pastebėtos šlaunikaulio distalinės dalies kaulinio audinio uždegimo žymės. Vienas galvijo šokikaulis kapotas ir degintas. Vienos avies / ožkos dešinės pusės apatinio žandikaulio fragmentas – 6–14 mėn., kito individo dešinės pusės apatinio žandikaulio fragmentas – iki 6 mėn. amžiaus. Galvijo viršutinio žandikaulio fragmentas su dP^{3+4}, M^1 kalasi. Galvijo / veršiuko kairės pusės apatinio žandikaulio fragmentas – 4–6 mėn. amžiaus. Vienos kiaulės apatinio žandikaulio fragmentas su visais dantimis (2–4 savaitės), kitos kiaulės kulnakaulis (dešinės kojos) nesiekia 24 mėn. amžiaus. Toks pat amžius – kiaulės šlaunikaulio kaulo.

Perkasa 21 (1995 m. tyrimai). Iš 25 kaulų ir jų fragmentų galvijui priskirti 18 (MIS – 4), atrajotojams – 2 (MIS – 1), kiaulei – 3 (MIS – 1), vištai ir kiškiui – po 1.

Perkasa 8 (1998 m. tyrimai), *50–60 cm gylis*. Iš 58 kaulų ir jų fragmentų galvijui priskirta 13 (MIS – 2), atrajotojams – 1, aviai / ožkai – 3 (MIS – 2), kiaulei – 7 (MIS – 1), kiškiui / triušiui – 1, vištai – 2 (MIS – 2), ančiai – 2 (MIS – 1). Likusiems kapotiems 29 kaulų fragmentams gyvūnų rūšis nenustatyta. Vieno kiaulės krūtinės slankstelio ir vieno juosmens skyriaus slankstelio abu diskai atitrūkę. Abu slanksteliai priklauso jauno amžiaus individui arba individams. Vienos kiaulės apatinio žandikaulio (dešinė pusė) amžius 6–7 mėn. Iš 22 šonkaulių fragmentų 4 galvutės priklauso jauno amžiaus individams.

Perkasa 8 (1998 m. tyrimai), *60–80 cm gylis*. Galvijo (?) apatinio žandikaulio dalis (šaka kirsta).

Perkasa 8 (1998 m. tyrimai), *80–100 cm gylis*. Iš 20 kaulų ir jų fragmentų galvijui priskirta 12 (MIS – 2),atrajotojui – 2 (MIS – 1), aviai / ožkai – 1, kiaulei – 8 (MIS – 1), paukščiams – 2 (MIS – 1), vištai – 2 (MIS – 2). Nenustatyti 4 smulkūs kaulų fragmentai (vienas iš jų degintas). Vieno galvijo alkūnkaulis (dešinė koja) – iki 36 mėn. amžiaus, kito galvijo kulnakaulis (kairė koja) – iki 36–42 mėn. amžiaus. Vieno galvijo plaštakos proksimalinė dalis kirsta nuo kūno, proksimaliniame sąnariniame paviršiuje yra įdubos (*Osteoarthritisossametacarpalia*). 24 mėn. kiaulės IV plaštakos kaulo dalis ir blauzdikaulio dalis kirsta nuo kūno pusės pagal visas griaučių kapojimo technologijas. Vienas paršiuko apatinis žandikaulis – 2–3 mėn. amžiaus. Vieno kiaulės juosmens slankstelio diskai atitrūkę, skersinės ataugos kirstos (2 fragmentai).

Perkasa 8b (1998 m. tyrimai), *40–60 cm gylis*. Iš 6 kaulų ir jų fragmentų galvijui priklauso 4 (MIS – 1), kiaulei – 2 (MIS – 2). Galvijo kryžkaulis suaugęs su pirmuoju uodegos slanksteliu.

Vienos kiaulės kaukolės fragmento dalis nesiekia 12 mėn. amžiaus, kitos kiaulės apatinis žandikaulio dalis – 36 mėn. amžiaus.

Perkasa 8 (1998 m. tyrimai), *1–5 m, 60–80 cm gylis*. Galvijo(?) apatinio žandikaulio fragmentas (šaka kirsta) (MIS – 1).

Perkasa 8b (1998 m. tyrimai). Iš 19 kaulų ir jų fragmentų galvijui priskirti 7 (MIS – 1) aviai / ožkai – 2 (MIS – 2), žąsiai – 2 (MIS – 1), paukščiui – 2. Nenustatyti 5 kapoti kauliniai fragmentai.

Perkasa 9 (1998 m. tyrimai), *60–70 cm gylis*. Iš 9 kaulų ir jų fragmentų galvijui priskirti 5 (MIS – 1), atrajotojui – 1, kiaulei – 7 (MIS – 2). Nenustatytas 1 kaulas. Paršiuko apatinis žandikaulis (dešinė pusė) – 3 mėn.

Perkasa 9 (1998 m. tyrimai), *60–120 cm gylis*. Iš 5 kaulų ir jų fragmentų galvijui priskirti 3 (MIS – 1). Nenustatyti 2 kaulų fragmentai.

Perkasa 9 (1998 m. tyrimai), *P galas, 90–125 cm gylis*. Iš 14 kaulų ir jų fragmentų galvijui priskirti 9 (MIS – 2), kiaulei – 2 (MIS – 1), mėsėdžiui (lapei) – 1. Nenustatyti 2 kaulų fragmentai.

Perkasa 9 (1998 m. tyrimai), *130–150 cm gylis*. Iš 35 kaulų ir jų fragmentų galvijui priskirta 18 (MIS – 2), atrajotojui – 2 (MIS – 1), aviai / ožkai – 2 (ožkai – 1), kiaulei – 9 (MIS – 2). Nenustatyti 3 kaulų fragmentai (vienas iš jų degintas). Jauno amžiaus galvijo krūtinės slankstelis (priekinis diskas atitrūkęs, kirsta keterinė atauga, *proc. spinosus*) ir slankstelio kūnas (matyti įkarta).

Perkasa 9 (1998 m. tyrimai), *150–170 cm gylis*. Paukščio (žąsies?) vamzdinio kaulo kūno dalis.

Perkasa 9 (1998 m. tyrimai), *150–225 cm gylis*. Iš 34 kaulų ir jų fragmentų galvijui priskirtas 21 (MIS – 2), aviai / ožkai – 2 (MIS – 2), kiaulei – 9 (MIS – 3), vištai – 1, paukščiui – 1. Šioje perkasoje rastuose kauluose užfiksuoti pagal viduramžių skerdimo technologijas atlikti kiaulės slankstelių ir užpakalinės kojos kaulų kapojimai (kiaulės juosmens slankstelis su kirstomis skersinėmis ataugomis, to paties individo 42 mėn. amžiaus šlaunikaulio ir blauzdos kaulai kirsti nuo kūno pusės).

Perkasa 9 (1998 m. tyrimai), *170–190 cm gylis*. Po 1 galvijo ir atrajotojo kaulo fragmentą.

Perkasa 9 (1998 m. tyrimai), *220–245 cm gylis*. 4 galvijo kaulų fragmentai (MIS – 1).

Šuliniai (1998 m. tyrimai). Iš 22 kaulų ir jų fragmentų galvijui priskirti 9 (MIS – 1), kiaulei – 3 (MIS – 1), gaidžiui / vištai – 1. Nenustatyti 9 kaulų fragmentai (vienas iš jų degintas, kito kaulo dalis priklauso jauno amžiaus individui).

Telefono trasa (1998 m. tyrimai). Iš 92 kaulų ir jų fragmentų galvijui priskirti 30 (MIS – 4), atrajotojui – 6 (MIS – 2), arkliui – 1, aviai / ožkai – 7 (MIS – 2), kiaulei – 15 (MIS – 3), kiaulei / šernui – 1, lydekai – 1, šuniui – 1. Nenustatyta 30 smulkiai kapotų fragmentų. Vieno atrajotojo blauzdos (kairės kojos?) distalinė dalis kirsta nuo kūno, distalinė epifizė atitrūkusi. Kiaulės / šerno apatinio žandikaulio iltis – seno individo, paršiuko kairės pusės apatinio žandikaulio dalis – iki 1 mėn. amžiaus.

Išanalizavus duomenis matyti, kad archeozoologinėje medžiagoje iš Kurtuvėnų dvaro vyravo naminiai gyvuliai (galvijai, kiaulės, avys / ožkos), tačiau rasta ir pavienių laukinių gyvūnų, paukščių bei žuvų kaulų.

Preliminary analysis of Kurtuvėnų manor archaeozoological data (1995–1998)

During 2012–2013, an osteological analysis was made of the archaeozoological material from the 1995 and 1998 excavations at Kurtuvėnai Manor. Animal bones collected in 16th–19th-century cultural layers were studied. Domestic animals (cattle, pigs, sheep/goats) predominated among these, but isolated wild animal, bird, and fish bones were also found.